

ΤΟ ΠΕΠΡΩΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΣΕ ΑΥΤΟ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

(α' μέρος: Οι μοιραίες αρνητικότητες- Διαβάστε το β' μέρος: "Δύση: Διαστρέβλωση και αποδόμηση της ελευθερίας και των μεγάλων ιδεών")

Οι περισσότεροι σήμερα αναρωτιούνται και ανησυχούν για το τι πρόκειται να απογίνει η Δύση, γιατί φαίνεται να περνάει μία ριζική κρίση, δηλαδή μία κρίση τόσο στο πολιτισμικό όσο και στο γεωπολιτικό πεδίο. Το φιλελεύθερο μοντέλο της κοινωνικής και πολιτικής της ζωής ήταν όντως ένα υπόδειγμα για όλο τον κόσμο και, συνήθως, έτσι συμβαίνει για κάθε δύναμη που αναδύεται στο ιστορικό προσκήνιο και παίζει τον ρόλο της στα πράγματα του κόσμου φέρνοντας ένα καινούργιο ή συμπληρωματικό με το προηγούμενο πρότυπο. Όμως, παράλληλα με τα θετικά στοιχεία, πάντοτε υπάρχουν και εκείνες οι σκοτεινές ρωγμές της ακεραιότητας των συλλογικοτήτων που και αυτές τείνουν να εκφραστούν. Τίποτε στην ιστορία δεν είναι στατικό. Οι λάτρεις της Δύσης δεν έβλεπαν ότι τα αυξανόμενα μειονεκτήματα οδηγούσαν σε σταδιακή συρρίκνωση τα πλεονεκτήματα μέχρι εξαφανίσεώς τους. Ορισμένοι άνθρωποι τα έβλεπαν αλλά δεν τα αξιολογούσαν επαρκώς, δεν έβλεπαν ότι τα πλεονεκτήματα είχαν διαστρεβλωθεί και το φιλελεύθερο μοντέλο είχε μετατραπεί σε χάος και εν δυνάμει ολοκληρωτισμό – γιατί το χάος είναι πάντοτε ολοκληρωτικό. Ο ολοκληρωτισμός δεν εκφράζεται πάντοτε με τον παραδοσιακό τρόπο, αντιθέτως ενυπάρχει οπουδήποτε υπάρχει διαστρέβλωση, έστω και αν δεν δείχνει σαν τέτοια από την αρχή.

Μιλώντας μόνο για τα πρόσφατα χρόνια, μπορεί κανείς να συνοψίσει ορισμένα κεντρικά σημεία αρνητικότητας στην εξέλιξη του δυτικού κόσμου:

1) Στον αμέσως προηγούμενο αιώνα η Δύση ξεκίνησε δύο παγκόσμιους πολέμους, με τον δεύτερο να έχει σαν αίτιο τον ναζισμό, που δεν είναι τίποτε άλλο από έναν ολοκληρωτισμό με επίκεντρο τη ράτσα. Στο επίκεντρό του βρίσκονταν οπωσδήποτε οι θεμελιώδεις ιδέες, ως εκείνες οι ποιότητες που γίνονται αποδεκτές και καθορίζουν τον πολιτισμό. Ωστόσο, μετά τον αιματηρό εκείνο πόλεμο που κερδήθηκε από τα ελεύθερα έθνη, οι νικητές δεν έκαναν αποναζιστικοποίηση πουθενά στον δυτικό κόσμο, πράγμα που ήταν ήδη ένα κακό σημάδι για τις μελλοντικές εξελίξεις.

2) Ακολούθησε αργότερα ένα ακραίο οικονομικό μοντέλο ως ελευθερία χωρίς τις αναγκαίες ισορροπίες, με αποτέλεσμα σήμερα όλος ο πλανήτης να χρωστάει υπέρογκα ποσά με τις προφανείς συνέπειες αυτού του γεγονότος. Ό,τι δικαιολογία και να επικαλείται κανείς, αυτό αποτελεί ένα παράλογο και επικίνδυνο γεγονός, που εμπεριέχει σε κάθε περίπτωση, πλην του προηγούμενου, και ενός άλλου είδους ολοκληρωτισμό. Και είναι ολοκληρωτισμός, γιατί το να μετατρέπεται κανείς (άτομο ή συλλογικότητα) σε “δούλο” λόγω χρεών αποτελεί οπισθοδρόμηση σε εκείνη την μακρινή εποχή πριν από τον Αθηναίο Σόλωνα. Εξάλλου, και ο Χίτλερ στο βιβλίο του “ο Αγών μου” θεωρούσε ότι η επέκταση της χώρας του θα μπορούσε να γίνει είτε μέσω της οικονομίας είτε μέσω του πολέμου – μόνο που προτίμησε τον πόλεμο. Ήταν φανερό ότι ο ολοκληρωτισμός του ναζισμού μπορούσε να εκφραστεί και μέσω της οικονομίας. Αλλά το πρόβλημα είναι ότι ο ολοκληρωτισμός μπορεί να εκφραστεί όχι μόνο με τα όπλα ή την οικονομία, αλλά και μέσω των ιδεολογιών και μέσω οποιουδήποτε πράγματος. Δεν περιορίζεται σε έναν μόνο τομέα και αυτή η διάχυση είναι η δυσκολία του.

3) Προώθησε μία χαοτική και αποδομητική κουλτούρα μέσω διαστρέβλωσης των ιδεών, που συνέτριψε όλες τις σταθερές των δυτικών κοινωνιών. Όταν πρέπει να αποδομηθεί ένα σταθερό (έστω

σχετικά σταθερό) θεμέλιο, θα πρέπει να μπει στη θέση του κάτι καλύτερο, με μία νέα σταθερότητα στηριγμένη κυρίως στο πνεύμα και όχι μόνο στο έχειν. Και το καλύτερο δεν αποδομεί με τον ίδιο βάρβαρο τρόπο. Αυτό όμως που ήλθε να αντικαταστήσει το προϋπάρχον ήταν το χάος, η ασυδοσία, η αμφισβήτηση όσων υπήρχαν και η πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να κάνει ό,τι του αρέσει και ότι όλα είναι νόμιμα και ηθικά, γιατί η ηθική είναι δήθεν μία επιβολή. Το ότι εκείνη η παλιά ηθική ήταν εν μέρει μία επιβολή δεν είναι ψευδές, αλλά η ηθική ως δύναμη συνοχής του κόσμου υπάρχει, είτε το θέλουμε είτε όχι, και έπρεπε αντιθέτως να αναβαθμιστεί σε κάτι καλύτερο και όχι να ριχτεί στον κάλαθο των αχρήστων από αντίδραση. Αυτό το “επίτευγμα” της Δύσης στον τομέα της σκέψης ήταν, θα έλεγα, το χειρότερο, γιατί σχετίζεται με την συνείδηση των ανθρώπων και των κοινωνιών και όχι μόνο με τις διάφορες εξουσίες που είναι ούτως ή άλλως παροδικές.

4) Έδωσε κυρίαρχο βάρος στην τεχνολογία και τις γνώσεις, αλλά όλη αυτή η προσπάθεια κατέληξε στο να υποδουλωθεί ο άνθρωπος στις μηχανές και την πληροφορία, και όχι το αντίθετο. Έχω γράψει για τη σχέση της τεχνολογίας και της δημοκρατίας στα άρθρα μου :

α) ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

<https://www.solon.org.gr/2021/05/06/technologia-kai-dimokratia-tis-ioannas-moutsopoulou/> 2021

β) ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ : ΕΙΝΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΩΣ ΑΝΑΛΟΓΕΣ;
<https://www.solon.org.gr/2018/05/30/syneidisi-kai-technologia-einai-antistrofos-analoges-tis-ioannas-moutsopoulou/2018>

γ) ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ,

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΚΑΙ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

<https://www.solon.org.gr/2018/06/07/technologia-epistimi-kai-pliroforia-tis-ioannas-moutsopoulou/2018>

δ) ΟΙ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

<https://www.solon.org.gr/2018/06/14/oi-thetikes-epidraseis-tis>

-technologias-stin-anthropini-syneidisi-tis-ioannas-moutsopoulou/

και γι' αυτό δεν θα επεκταθώ περισσότερο. Το κακό δεν είναι η τεχνολογία καθεαυτήν, αλλά η ανωριμότητα να την χρησιμοποιήσει κανείς εποικοδομητικά. Η εξουσία είναι μεγάλο και ίσως ανυπέρβλητο δέλεαρ και δεν επιτρέπει σύνεση.

5) Οι κυρίαρχες δυνάμεις της Δύσης, που δέσποσαν στον κόσμο πλανητικά, αντί μετά τον παγκόσμιο πόλεμο να εγκαθιδρύσουν ένα κάπως καλύτερο μοντέλο διεθνών σχέσεων σύμφωνα με όσα διατυπώθηκαν στο πλαίσιο του ΟΗΕ, διατήρησαν το μοντέλο κυριαρχίας του παρελθόντος στις διεθνείς σχέσεις, το οποίο βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με τη ρητορεία τους. Αυτή ήταν μία κυρίαρχη αντίφαση. Χρησιμοποίησαν τον πολιτισμό που είχαν δημιουργήσει και χτίσει με τόσο κόπο για αιώνες οι δυτικές κοινωνίες, για να πάρουν την ηθική αίγλη του και να γίνουν αρεστές, αλλά αυτές οι δυνάμεις το ανάλωσαν για να κρύψουν τα δικά τους σχέδια και, τελικά, το διαστρέβλωσαν έτσι ώστε να τους ταιριάζει. Τώρα πια, αυτό που ξέραμε ως δυτικό πολιτισμό στα καλύτερά του (για να μην ξεχνάμε και τα χειρότερά του) δεν είναι πλέον παρά μία εικόνα, μία ανάμνηση που θέλει πολύ κόπο και ίσως αίμα για να ξαναζωντανέψει. Αλλά ποιος θέλει πλέον να κάνει αυτόν τον κόπο; Απλώς, θα αναλωθούν όλοι σε αδιέξοδες διαμάχες και συγκρίσεις με τις άλλες περιοχές του πλανήτη. Και δυστυχώς η ταπεινότητα δεν είναι ανάμεσα στα καλά χαρακτηριστικά της Δύσης – και, μάλλον, και κανενός άλλου.

(Συνεχίζεται)

24/3/22

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ